

Overweging woord- en communieviering 25 december 2021

Eerste Kerstdag Dominicuskerk Ook in Al

gelezen Jesaja 52, 7-10; Psalm 98;
Hebreeën 1,1-6 Johannes 1,1-5.9-14.16

Uit God geboren

1.

Het is alsof we te maken hebben met een slechte adventskalender, zei een Engels parlamentslid afgelopen week. Elke dag openen we een nieuw deurtje en elke dag zien we een nieuwe crisis. Dit parlamentslid klaagde over premier Boris Johnson van wie wel dagelijks een nieuwe uitglijder aan het licht lijkt te komen, maar onze nieuwsberichten wekken inderdaad vaak de schijn van een omgekeerde advent. Steeds is er nieuwe dreiging en telkens wordt er nieuwe ellende aangekondigd. Op deze manier weven wij met elkaar een patroon: een patroon van steeds opdoemend gevaar, van alertheid die altijd geboden is, van aandacht die niet mag verslappen. Er kan immers zomaar iets gebeuren en stel je voor dat wij dan net even niet opletten! Wij lijken verslaafd aan het gevoel dat we helemaal in de strijd zitten, dat we volledig paraat zijn. Daarom elke dag de coronabesmettingscijfers, daarom elke journaal berichten die laten zien dat mensen het moeilijk hebben, dat ze moe zijn, maar tegelijk volop bezig met de strijd om overeind te blijven.

Geregeld zeggen mensen overigens wel degelijk dat het voor hen eigenlijk best te doen is. Ze vinden het niet leuk is allemaal, de kinderen thuis en van huis uit werken en nergens naartoe mogen, maar we zullen het ermee moeten doen en we dragen het samen. Maar de camera's blijven koppig inzoomen op de crisis, op de mogelijk leerachterstand van kinderen, op de dreigende faillissementen van ondernemers, op het misschien komende tekort aan ziekenhuisbedden. 'Hoe welkom zijn, op de bergen', zo begon onze eerste lezing, 'de voeten van de vreugdebode met goed nieuws'. Maar wij lijken goed nieuws inmiddels te wantrouwen, het te zien als eigenlijk slecht nieuws omdat het onze waakzaamheid dreigt aan te tasten.

2.

Daarom is het goed om het begin van de brief aan de Hebreeën opnieuw horen: nadat God vroeger vele malen en op velerlei wijze tot onze voorouders heeft gesproken, heeft Hij nu definitief onthuld wie Hij is door iemand die als een Zoon voor hem is, uit God geboren, sprekend zijn beeld, als twee druppels water op hem lijkend. Deze God heeft alles gemaakt, deze God houdt alles samen en deze God brengt alles thuis. En de Zoon laat zien dat deze God niet overheerst en dreigt, maar ruimte maakt en ruimte laat. Dat deze God geen willekeurige en onverschillige macht is, maar liefdevolle betrokkenheid. Dat deze God ons niet in een onmogelijke positie heeft geplaatst waarin er niets anders mogelijk is dan nederlaag na nederlaag te lijden, maar aan onze kant staat. De kant waar nu doorgaans de klappen vallen, dat is de kant van de overwinning. Daarmee verdwijnen de klappen niet, ze komen ook niet minder hard aan en ze zijn niet minder pijnlijk. Maar het zijn geen tekenen van dreigende of zelfs van onvermijdelijk naderende ondergang. In zijn geliefde Kind toont God zich als een Moeder, als een Vader, die alles wat Zij heeft gemaakt met zorg en liefde omringt.

Het licht dat schijnt in de duisternis, schrijft de evangelist Johannes in deze lijn, dat licht vaak op het punt lijkt te staan uit te doven, dat is het licht dat spreekt in het hart van alles wat bestaat en dat alles heeft doen ontstaan. Dat er überhaupt iets is, dat de dingen er zijn en de wereld er is, en dat jullie en jij en ik er zijn, dat is een

teken van overwinning van het goede op het kwade, van het perspectief op de dreiging, van de betrokkenheid op de onverschilligheid. Want zonder betrokkenheid en perspectief kan er niets bestaan.

3.

Als er nu iets is dat wij de afgelopen 21 maanden opnieuw hebben ontdekt, dan is het wel dat we zonder betrokkenheid en perspectief niet kunnen leven. Kinderen verkommeren als zij elkaar niet kunnen zien ze groeien en bloeien niet als zij niet in de ogen van anderen ontdekken dat het uitmaakt dat zij er zijn. Bij volwassenen is het niet anders. Ruimte wordt pas levensruimte als het ons wordt gegund, een weg wordt pas een levensweg als anderen met ons mee gaan, licht wordt pas levenslicht als het zichtbaar maakt wie wij kunnen zijn en een woord heeft pas betekenis omdat het tot ons wordt gesproken.

Daarom is het zo sterk, dat begin van het Johannesevangelie: in het begin was het woord. Het begin van alles is dat er gesproken wordt, gecommuniceerd, aangesproken, met de opzet en de inzet om te geven en te gunnen, om te doen bestaan. Daarom gaan wij open dankzij de ruimte die wij voelen, bloeien wij dankzij het licht dat in onze ogen valt en waardoor wij zien, leven wij van de lucht die ons adem geeft en worden wij gedragen door de aarde waarop wij staan, verward door het vuur en gewekt door geluid. Daarom leven we op door de geur en de kleur van planten en bloemen, daarom worden we aangetrokken door de afhankelijkheid of juist de zelfgenoegzaamheid van dieren en genieten wij van de aanwezigheid van andere mensen – of zijn wij bang voor dieren en kunnen het niet uitstaan dat anderen in onze bubbel komen. Wat er is laat ons niet onverschillig, omdat het niet van onverschilligheid maar van aandacht getuigt. Omdat het aan ons appelleert, omdat het voor ons een vraag representeert: wie wil jij tegenover mij zijn, welke relatie wil jij met mij aangaan? Mij is het bestaan gegund en gegeven, wat gun en geef jij mij? Wat betekenen ik voor jou en welke betekenis wil jij voor mij hebben?

4.

Het lijkt de diepe en naar het schijnt allesdoordringende perversiteit van onze tijd dat wij geloven dat we dat waarvan wij leven kunnen kopen of moeten verdienen, hebben te veroveren. Dat wij zijn gaan denken dat wij moeten zorgen dat de wereld zich iets van ons aantrekt door anderen onze wil op te leggen, terwijl alles ons uitnodigt om te geven wat wij te geven hebben. Dat wij geloven ons leven betekenis te moeten geven terwijl alles ons toeroept dat wij van betekenis zijn en kunnen zijn. Dat wij willen aantonen dat wij uniek en onmisbaar zijn, terwijl overal blijkt dat niets inwisselbaar is en we te midden van alles onze eigen, unieke rol hebben te spelen. Wij denken kortom dat we oorlog moeten voeren om vrede te bereiken en in beslag genomen door de strijd zien we niet waar de vrede naar ons toekomt, laat staan dat wij voor haar op de uitkijk staan om haar vol vreugde binnen te halen, zoals bij profeet Jesaja. Daarom hebben we zo vaak geen flauw idee waar we het zoeken moeten, die vrede waar wij naar verlangen, die ruimte om te bestaan die ons doet bestaan, het leven dat geen moeizame zingeving vraagt maar vanzelfsprekend van betekenis getuigt.

Toch laat het zich uiteindelijk niet tegenhouden. De evangeliën vertellen in geuren en kleuren dat Jezus niet tegen te houden was bij het geven van de genade en de waarheid die Hij van God ontvangt, dat zijn licht blinde ogen doet zien, zijn woord dove oren doet horen en zijn leven mensen doet opstaan uit verlamming en gevangenschap. Paus Franciscus heeft het geregeld over de pandemie van de

onverschilligheid die de wereld lijkt te veroveren, Dat virus is er ook. Maar in de krant van afgelopen woensdag getuigde een mij verder onbekende Leonardo Jacobs, die naar eigen zeggen op 57-jarige leeftijd in een Franse skilift in maart 1997 plotseling werd overvallen door de zekerheid dat God bestaat: 'Geloof is een virus waartegen nauwelijks medicatie bestaat.' Hij hoefde het geluk niet meer te bereiken, het geluk had naar hem gereikt en hij hoeft het daarom dus niet te bezitten, want hij kan het niet verliezen.

5.

In het Johannesevangelie heet dit geluk: *ho aionios zooè*, 'het eeuwig leven': leven dat niet afhankelijk is van wat hier en nu mogelijk is, maar dwars door alle omstandigheden heen breekt. 'Dit is het eeuwig leven', zegt Jezus bij Johannes tegen God zijn Vader, 'dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige ware God, en hem die U hebt gezonden, Jezus Christus' (Johannes 17,3). Jezus zegt dit vlak voordat Hij zou worden verraden en ter dood gebracht. Hem in al zijn verlatenheid en eenzaamheid, in zijn lijden en sterven kennen als Gezalfde van God, dat betekent weten dat God ons onder geen enkele omstandigheid loslaat en ons steeds opnieuw zal doen leven. Waar we ook zijn, we worden steeds verwelkomd, we worden voortdurend gedragen, ons lot is Gods zorg en is daarmee van betekenis. Jezus naam betekent: God redt en we lezen het zojuist: 'Allen die in zijn Naam geloven, gaf Hij het vermogen kinderen van God te worden; zij zijn niet uit bloed noch uit begeerte van het vlees of de wil van een man, maar uit God geboren.' Dat wil zeggen dat ook hun bestaan Gods levengevende woord belichaamt en Gods licht uitstraalt dat in de duisternis schijnt en dat ook al neemt de duisternis het niet aan, het niet door de duisternis wordt overmeesterd.

Wij vieren vandaag dat dit niet alleen in uitzonderlijke gevallen mogelijk is, maar dat dit de bestemming is van ieder van ons. God wil niets liever dan ons als zijn dochters en zonen: gedragen door en doordrongen van zijn leven en dat leven doorgevend, omvat door en doortrokken van zijn licht en dat licht uitstralend. Niet als een prestatie of inspanning, maar doordat wij hier zelf van leven en ons aan dat leven toevertrouwen. Door niet te proberen het leven met onze inzet te behouden, maar toe te laten dat Gods levende woord onze dagen behoed. Dat is tot op de dag van vandaag ons geluk: God is met ons en God redt, midden in ons bestaan, midden in de coronapandemie. Laten we dan gaan leven als mensen die worden gered. – Dat het zo mag zijn.

Erik Borgman